

מתפרקת מאליה לגמרי, מותרת בטלטול כיון שאי אפשר לשלפו ולהפרידו לגמרי כדי שיהא נחשב בונה וסותר. ואין זה אלא כמו בתי עינים שפותחו ומניחו על צדעיו וחוזר וסותרו.

ויעוין שו"ע שיי"ג ו' ובמשנ"ב מ"ה שכתב:

"וכוס של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו בשבת, כשהוא רפוי, והטעם דאין דרך להדק כל כך בחוזק שיהי חשוב כמו תקיעה, ועל כן אין לחוש שמא יתקע".
קיימים משקפות הפועלות בצירוף מראות.

לחוש לטעות. וסיים שם השערי תשובה דפשוט הוא דמי שרואה על ידי בתי עינים שהוא יכול לברך אפילו אם קמו עיניו מלראות בלא בתי עינים ויעוין שעה"צ תכ"ו ד'. ויעוין פתחי תשובה חושן משפט סמן ל"ה ס"ק ח'.

משקפת בשבת

מותר להסתכל בשבת במשקפת.

ומותר גם לכוון אותה כיון שזהו דרך שימושה, כמבואר ב"בדי השלחן" קיי"ט י"ב בשם "כף החיים" שיי"ג, דכל שאין המשקפת

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

אבני חן - ב זילברשטיין, אברהם יעקב בן יצחק עמוד מס': 337 הודפס ע"י אוצר החכמה

כשהחמה נראית מהמטוס, ועל הקרקע כבר שקעה האם נחשב ליום

מאת: חיים חיימוביץ

א. שאלה: הטס במטוס ורואה את השמש לפני שקיעתה, אך על הקרקע כבר שקעה, האם נחשב זמן זה לגביו יום או לא? האם נאמר דמאחר ורואה עדיין את השמש נחשב זמן זה כלפיו יום, או שמא מאחר ואי אפשר להשתהות זמן ממושך באויר, אם כן אין זה מקום לעצמו ונגרר הוא אחר הקרקע^א.

מאת: חיים חיימוביץ

תשובה: בספק זה עמד כבר בספר "בין השמשות" פרק ה'ב.

הארות והערות

בשעת הזריחה, האם מותר כבר להתפלל שחרית מאחר ובמטוס השמש כבר נראית, או שעדיין אסור, מאחר ועל פני הקרקע עדיין לפני הזריחה. וכמו כן יש להסתפק לגבי קריאת החלל ותפילת המוספין.

ב. וז"ל: "והספק היותר גדול שיש אצלי הוא בשובת באוירון (או במגדל גבוה, או בגבעה עשויה) ולו היתה כבר המציאות שהאוירון יעלה לגובה כל כך עד שהיו רואים ממנו את החמה כל הלילה, בכגון דא אנו חוזרים לדברינו הקודמים שמסתבר שמונה כ"ד שעות ליום, והראיה ממ"ש במדרש תנחומא במשה רבנו ע"ה (תנחומא תשא ל"ו: נהורא עמו שריא, וכו' ומנין היה יודע משה רבינו אימתי יום ואימתי לילה, בשעה שהקב"ה מלמדו מקרא, כו') וכי קא מבעיא לי באוירון שלנו שרואים בו השקיעה בזמן מאוחר בכמה מעלות, מי אמרינן כיון שבאויר ההוא ראו גם אז בימי בריאת העולם את אותן המעלות היתירות הרי שבת, גם השבת הראשון באויר ההוא בזמן מאוחר, או דלמא שהלא עיקר היצירה (יצירת הדשאים והחיות וכו') היתה בכדור הארץ, ותהי השביתה בארץ ולא באויר, וכמו"כ מצות השבת נתנה ליושבי הארץ,

א. שאלה זו יכולה להיות נוגעת לגבי כמה הלכות, ונציין כמה מהם:

א. לגבי עשיית מלאכה בשבת, כגון מי שנאנס וטס במטוס ורואה את החמה לפני כניסת השבת, ועל פני הקרקע שקעה כבר, אלא שבמטוס מחמת גובהו הרב השמש עדיין נראית, נחשב זמן זה ליום ששי, או שמא אין האויר קובע מקום לעצמו, אלא נגרר הוא אחרי הקרקע ואסור לעשות בזמן זה מלאכה, מאחר ועל הקרקע כבר שבת.

ב. לגבי "הפסק טהרה", שאם נחליט שעדיין יום הוא, אפשר בזמן זה להפסיק בטהרה, אולם אם נחליט שהאויר נגרר אחר פני הקרקע, אי אפשר בזמן זה להפסיק בטהרה.

ג. גבי תפילת מנחה, אם עדיין יום הוא, מותר להתפלל, אך אם לא, יתפלל ערבית שתיים. וכמו כן אפשר להסתפק לגבי הלל ומוסף אם אפשר לאמרם בשעה זו. וכמו כן לגבי תפילין, אם יכול להניחם בשעה זו, או לגבי נטילת לולב אם לא נטל ביום ורוצה ליטול אותם כעת. ותקיעת שופר וקריאת המגילה.

ד. כמו כן אפשר להסתפק לגבי תפלת שחרית, כשהחמה נראית כבר מבעד לחלון

שהקב"ה זועם על עובדי החמה המשתחוים לה בזריחתה, ולכן המשתחוה להשי"ת בשעה זו הרי ניצול הוא מזעמו של השי"ת, וא"כ יתכן שדבר זה נמדד בראיית החמה בפועל, ומאחר ורואה במטוס את החמה בפועל, הרי הוא כותיקין אם יתפלל אז. וכמו כן בהלל שנאמר בו ממזרח שמש עד מבואו, יתכן שמשעה שרואה את החמה הרי כבר הגיע זמן ההלל.

ולגבי קריאת המגילה שזמנה ביום מזריחת השמש, מסתבר שאם נראית מהמטוס אפשר כבר לקרוא. שהרי במשנ"ב תרפ"ז ד' נאמר דלכן זמנה מהנץ החמה: "משום שאין הכל בקיאים בעמוד השחר וזמנין דאתי לאקדומי, צריך להמתין עד הנץ דיום ברור הוא לכל". ולכן מסתבר שאם כבר נראית החמה מהמטוס, אעפ"י שעל הקרקע לא נראית, אפשר כבר לקרוא מגילה.

והנה, גם הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל נוטה לחשוב את הזמן כמו שהוא למטה על פני הקרקע, שכתב שם בסוף הספר "בין השמשות", דף קנ"ז: וז"ל: "מה שחקר מעכ"ת בפ"ה ובפ"ז על דבר המקומות הגבוהים והמקומות הנמוכים אם צריך לחשוב כמו מישור, ופשוט אצלו שמקומות הנמוכים הוי כמו הפסק חומה (וז"ל שם בדף נ"ב: "הקדמת שבת בטבריא היא חומרא משום שכיסוי ההרים אינו מקדים השקיעה, דהאם יושבי עומק שאינם רואים החמה אלא בקרוב לחצי היום, היחשבו את השקיעה משעה שנעלמה החמה מעיניהם הם! והרי זה כמחיצת חומה, אבל האיחור בציפורי בשביל שעדיין רואים מאור השמש, והנשף והכוכבים מתאחרים, שם אפשר שהוא כך מדינא" עכ"ל).

ומקומות הגבוהים מסתבר לו שאין מנכין הגובה, ומפרש "יהא חלקי ממוציאי שבת וכו'", שעיקר השבח הוא על טבריא העמוקה, אבל בבני ציפורי הוא מעיקר הדין. והנה אף שסברתו אולי יש לה מקום, אבל מכיון שהביאור בגמ' קשה מאד ומפשטות דברי הגמ' מוכח דבין ציפורי בין טבריא הם להחמיר, וכו' ועל כרחך הכוונה יהא חלקי

ולפיכך אין להתחשב באיחור השקיעה שרואים שם באויר, וכתבתי ספק זה בקצרה רק בתור הערה". עכ"ל.

והנה לענדי"נ שאפילו אם נחליט שבגבעה או במגדל גבוה שנראית בו החמה לאחר שכבר שקעה על פני הקרקע, עדיין יום הוא, ובאמת כתב כן "ברכי יוסף" של"א ז', שאם השמש נראית אפילו משהו, אפי' בראש הדבר הגבוה יותר שיש בעיר, מונים מאותו יום, מסתבר שבמטוס אינו יום, כי האויר הזה אינו מקום לעצמו ואי אפשר לשהות בו כי אם באקראי בלבד ודרך טיסה, ואם כן מסתבר שנגרר הוא אחרי הקרקע. ואם שם כבר שקעה החמה, גם באויר דינו כמו לאחר השקיעה. ולכן ודאי שבזמן זה אסור לעשות מלאכה בכניסת השבת, ועל כל פנים מידי ספק לא יצא. ואפילו בשעת הדחק הגדול אל יעשה ברגעים אלו מלאכות דאורייתא.

ולגבי שאלה ב', לגבי "הפסק טהרה", נראה גם שאין לעשות בזמן זה הפסק טהרה. (אלא שאולי יתכן לומר שהפסק טהרה קשור ל"שמש" דוקא ולעונת היום, ומאחר ונמצאת כעת במטוס והשמש נראית בו וזורחת עדיין, אולי מזג האשה נגרר אחר זה, והדברים צע"ג. ונראה למעשה שאל תעשה בזמן זה הפסק טהרה).

(וגיסי הגר"ק אומר שאין זה מסתבר, משום שגם זה תלוי ביום ולילה).

לגבי תפילת מנחה (ויעוין משנ"ב רל"ג י"ד דבדיעבד יכול להתפלל מנחה אחר השקיעה עד רבע שעה לפני צאת הכוכבים ויעו"ש בשעה"צ כ"א ולכן הספק אצלנו הוא בהגיע זמן זה על הקרקע) מוטס להתפלל ערבית שתיים, ולגבי תפילת מוסף צ"ע. לגבי הלל יקרא ללא ברכה, וכמו כן יניח תפילין בלי ברכה, ויטול לולב ויתקע בשופר בלי ברכה. לגבי תפילה אולי אפשר להקל, כי הרי מצינו בתשובות מהרש"ם שהאיסור להתפלל לפני הזריחה הוא בגלל גזירה שמא יטעה, ויחשוב שכבר יום הוא, ולמעשה לילה הוא, אלא שאור הלבנה הטעהו, אם כן יתכן שמאחר ורואה את החמה אפשר כבר להתפלל, ויעוין גם בספר "אהל מועד" שכתב דלכן המתפלל כ"ותיקין", אינו ניזוק, משום